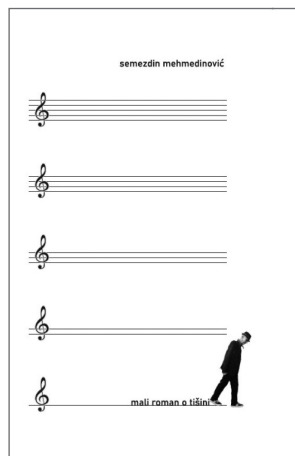

Владимир Арсенић

ПЕСНИЧКО ФИКСИРАЊЕ СЕЋАЊА

(Семездин Мехмединовић: *Мали роман у тишини*, Бууbook, Сарајево, 2025)

Семездин Мехмединовић спада међу најважније живе ствараоце нашег, једног а четвороименог, језика. Ово говорим с потпуном увереношћу у тачност исказа јер његова слава, а посебно његове књиге, надилазе све границе које нам наше, а и наметнуте нам, политике постављају. У том смислу и не изненађује што број текстова написаних о књизи *Мали роман у тишини* превазилази оквире од две-три критике колико успевају да скупе релативно успешни аутори. Што ће рећи да је појављивање сваке његове нове књиге озбиљан књижевни догађај, ако не и главни догађај сезоне. Посебно у тренуцима кад је синтагма књижевни догађај сезоне изгубила на значају до те мере да су људи већ колико данас заборавили ко је добио Нобелову, а ко Нинову награду.

Семездин Мехмединовић је пре свега песник. Његов „искошени” поглед на свет, врло интимистички, није могуће сакрити испод наслова *Мали роман о тишини*. Овај текст или, ако хоћете, ова Књига обимом заиста припада романескној форми, али садржински она је сва од метафора и симбола, а никако од метонимија и синегдоха својствених прози, како је то лепо дефинисао Јакобсон. Није наравно интимизам стран овом аутору. Штавише, чак је и *Sarajevo blues*, књига која га је прославила, интимистички приказ рата и ратног страдања главног града Босне и Херцеговине. Чисто структурално гледано (ако је тако могуће гледати на књигу која описује злочиначку опсаду града, најдужу у модерној историји), она је сва од фрагмената што хватају детаљ који такозвани обичан посматрач не успева да види, а који својом метафоричношћу и симболиком оставља трајније последице од пукe вести или информације.

У претходном пасусу сам свесно написао реч књига великим словом, јер се ради о нечему што би требало да буде, а надам се да није, тестаментарни текст. Међутим, има у овом позивању на Борхеса и идеју Књиге још нечег. Наиме, Мехмединовић заиста покушава да сумира свој живот и стави га у оквир *Малој романа о тишини* и да га кроз оживљене сцене запише и на тај начин завешта, ма колико то било заправо илузорно, чега је он више него свестан, па се тако успоставља игра са свим појмовима који чине наслов. Нити је књига мала, нити је роман у класичном смислу, нити је он о тишини, већ о мислима и сећањима које на извесан начин буди и провоцира оно што перципирамо као спољашњу тишину. Због тога је Џон Кејџ један од важнијих саговорника у књизи, премда он упркос композицији 4.33 уопште није веровао у тишину.

Из тог разлога је текст исписан у фрагментима. Сваки од њих носи наслов и може да се нађе на било ком месту у тексту. Њихов поредак, наравно, није нимало

случајан и он ствара унутрашњу динамику и драматургију књиге чија се напетост (ову реч не треба схватити дословно јер књига није трилер, нити било какав жанровски урадак) исказује у оном што је неизречено (у међупростору текста), а што је заправо сам аутор који из текста израста. Тај аутор је Семездин Мехмединовић, али не као историјска личност већ као текстуални конструкт, па је стога свака аутобиографска, аутофикцијска књига тек читалачка идеја онога што би њен аутор могао да буде.

А шта је, односно ко је, лик који израста из текста *Малої романа о шишини* који, како сам покушао да покажем, није баш оно за шта се издаје? Да ли то замишљеног/подразумеваног аутора чини мање стварним? Свакако га чини неухватљивијим и у том тренутку књижевност заправо почиње да добија на значају, почиње да игра на свом терену. Судар читалачке и списатељске имажинације претвара историјске личности које се у овом тексту појављују у етерична бића, у особе упитног онтолошког статуса, али, парадоксално, тим стварније, тим битније за оно што је Дејан Илић једном приликом назвао *вежбање живоїа*. Другим речима, није битно да ли је Саша Хемон који се појављује у тексту веран приказ историјске особе, већ је важно да он као лик у сећању наратора израста у симбол, а њихов однос у тексту постаје метафора за нешто.

Какав се живот вежба читањем *Малої романа о шишини*? Да ли је то неки тихи, готово монашки живот у којем је активност окренута надасве унутра и навише, односно ка себи и богу? Напротив, ово је књига која врта од живота, чак и кад је глас кроз који нам је она посредована, онај подразумевани Семездин Мехмединовић, пасивизиран до улоге посматрача и неретко цртача. Нажалост, због природе болести на коју се више пута приповедач жали, ми смо, као читаоци, остали ускраћени за раскош његовог цртачког талента очитог у *Аушойорџреџу с џорбом* или *Књижи џрозора*, па чак и у *Ме̋мегу...*, али остају нам кратке екфразе, описи уметничких дела с којима се суочава, а који као продор другог у текст увек остављају простора да се у њега ушуњамо. Без обзира, дакле, што он не игра главну улогу у сваком од фрагмената у смислу агенса радње, то не значи да радње нема. Укратко, ова књига се могла звати и *Мој живої у уметнос̋и*, а Станиславски се не би љутио што му се краде наслов. Наиме, ако је нешто заједничко већини фрагмената, онда је то однос који према тексту има њихов аутор – Уметник. Опет се користим великим словом јер очигледно је не само да се подразумевани аутор бави уметношћу, већ и да је уметност готово све што га занима. Ово је књига највише о бивању Уметником, најпре песником, књижевником, али и музичарем, сликарем, филмским и позоришним уметником. Такође је и књига о томе шта значи бити Уметник, на који начин се то постиже и шта то подразумева, али и о начину на који се Уметник носи/судара/суочава са светом.

У тексту о *Малом роману о шишини* објављеном на порталу *strane.ba* Сенка Марић се пита коме је упућен овај текст, за кога је написан. Мислим да је то кључно питање за сваки књижевни текст, па чак и за оне који нису и никад неће бити објављени. Јер писање подразумева стање „не-јаства”, односно подразумева посредовање сопства језиком. Одговор који мостарска списатељица даје јамачно је тачан, али мени се чини да му је потребна допуна, управо због чињенице да постоји

излажење из „ја” које се актуализује писањем. У том смислу, роман је написан самом себи, он је својеврсни аутодафе чин вере, вере у способност да се језиком (ре)креира сопствени живот и да се он поново кроз језик проживи. Премда може тако да звучи, не ради се о егоцентричном, егоманијачком тексту (није да таквих примера нема у ономе што називамо постјугословенска књижевност), већ управо супротно, о питању које је својевремено поставио и Војислав Деспотов: *Кад бисмо се њоново родили, да ли бисмо њоново живели?*

У *Малом роману о Шишини* се кроз сећања, фрагментарна јер само таква и могу да постоје, поново живи живот, живи се кроз оживљавање догађаја, кроз оживљавање и/или призивање драгих пријатеља, жена и мушкараца, живи се кроз рекреирање онога што је у животу најважније, а то је за Семездина Мехмединовића уметност. Да, наравно, ту је и С., ту је и љубав, несумњиво. Али сам најпре ту „ја-који-пишем-ја-које-је-било” и питам се да ли је то стварност, односно успостављам то као стварност управо чином записивања, претварања сећања у књижевни текст.

Потом је мање важно да ли се ради о роману, фрагментарној прози или пак о песмама у прози. Форма је овде, као и у многим другим случајевима, пронашла свој садржај или је он наметнуо форму која је била једина могућа. То је такође одлика велике литературе – да сама намеће своју форму, да се чувена дихотомија о којој естетика расправља већ столећима заправо учини тривијалном и беспотребном. У овој књизи они су нераскидиви. Нити би било могуће текст убацити у непрекинут приповедни низ, нити је идеја приповедања она која садржај обликује, а није да приповедања нема, штавише. Врло је лако могуће успоставити хронологију догађаја описаних у тексту. Постоји јасан сценослед који је намерно испретумбан како би се читалац активно укључио у дешифровање узрока и последица, али то је тек једно од могућих читања, по мом мишљењу ограничавајуће, те самим тим погрешно. Да је написан у било ком другом облику, *Мали роман о Шишини* не би био иста књига. Не би нас након сваког фрагмента натерао на ауторефлексију, као након сваке прочитане песме.

Што се мене тиче, можемо га звати и романом. Овај је књижевни род ионако толико растегљив да се у њега трпа све и свашта, па што не бисмо издавачу учинили плезир па и ову књигу номиновали за једну од бројних награда. Није да их се Мехмединовић већ није надобијао, али капиталистичка логика иза овог наслова је јасна и нема јој се шта замерити. Оно што називамо тржиштем тражи да се роман постави на врх пирамиде, а да у њеном подножју остане поезија као најмање комерцијалан књижевни род. Ова ситуација је заправо и отпочела у тренутку кад је омогућена јефтина штампа и кад су књиге постале роба, као и свака друга. Онда се простом логиком „дебела” књига појавила као „популарнија” од „тање”. Звучи банално?! Али шта у људском роду није такво, осим љубави и уметности.

Због тога је Мехмединовићев текст изузетно драгоцен. Не само као фиксирање сећања песника који се дружио с песницима, сликарима, музичарима, који је живео на два континента, у два језика, који је заиста стекао славу и изван граница нашег језика, већ као похвала уметности и љубави и свим оним стварима које су у животу заправо и једино важне, а на које, захваљујући технолошкој размажености и друштвеним мрежуринама (*augmentativ courtesy of C. C.*) веома често заборављамо.

Сви ситни плезери, сви минијатурни допамински шотови које добијамо од лајкова, сви рилови на које се насмејемо или, не дај боже, забринемо, све је то вредно пишљива боба, дође и прође и заборавимо. Уметност и љубав не пролазе никад, ма колико то парадоксално звучало серијским прељубницима и прељубницама.

Можда делује као небитно данас и овде, у тренуцима кад се свет заиста радикално мења, а цену те промене плаћамо и осећамо на сопственој кожи, ипак *Мали роман о Ђишини* је уметност парекселанс. Ради се о тексту којем се можете враћати небројено пута, у који можете да уђете одакле хоћете, који вас тера да о њему мислите и да га се сећате, да га цитирате драгим особама и да над њим дрхтите од узбуђења или једноставне лепоте.